

Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri ry
Pyhäjärvenkatu 5 B, 2 krs, 33200 TAMPERE
Puh. 040 930 4118
pirkanmaa@sl.fi

VALITUS 17.11.2025

Oriveden seudun luonnonsuojeluyhdistys ry
Pikku-Miekantie 6, 35300 Orivesi
Puh. 040 737 0952
kari.salo@kolumbus.fi

Hämeenlinnan hallinto-oikeudelle
hameenlinna.hao@oikeus.fi

**ASIA: MUUTOKSENHAKU TURVALLISUUS- JA KEMIKAALIVIRASTO TUKESIN PÄÄTÖKSEEN
ML2024:0048**

Valitusoikeuden peruste: Kaivoslaki (621/2011) 165.1§ kohta 2.

Vaatimukset: Vaadimme Tukesin päätöksen ML2024:0048 kumoamista.

Perustelut:

1. Kaivannaisjäte ja jätehuoltosuunnitelman puutteellisuus

Hakija on hakemuslomakkeella ilmoittanut, ettei malminetsinnässä synny kaivannaisjätettä lainkaan. Korkein hallinto-oikeus on kuitenkin ennakkopäätöksessään KHO: 2024:97 linjannut, että syväkairauksessa maanpinnalle nouseva, kairauksen jäähdytysveteen sekoittunut hienojakoinen kiviaines eli kairaussoija on kaivoslaissa tarkoitettua kaivannaisjätettä. KHO:n ennakkopäätöksen mukaan jätehuoltosuunnitelman laatimisvelvollisuudesta ei ole säädetty poikkeusta esimerkiksi kaivannaisjätteen vähäisen määrän perusteella.

Hakija on myöhemmin täydentänyt hakemustaan jätehuoltosuunnitelmalla, jossa pääasiallisiksi tutkimusmenetelmiksi ilmoitetaan timanttisyväkairaus ja AC/RC-poraus. Hakijan mukaan näissä menetelmissä maan pinnalle nousee vaihtelevassa määrin hienojakoista paikallista kiviainesta, kairaussoijaa, joka on kaivoslain 13 §:ssä tarkoitettua kaivannaisjätettä. Tutkimussuunnitelman mukaan maastotutkimustyöt käsittävät lisäksi pohjamoreeni-, maaperä-, lohkare- ja kalliopaljastumanäytteenottoa sekä geologista ja geofysikaalista tutkimustyötä.

Eräjärven itäpuolisella tutkimusalueella sijaitsee mustaliuskejuovia. Mustaliuskeet muodostavat ympäristöriskin, jos ne maankäytön seurauksena altistuvat rapautumiselle ja hapettumiselle. Rapautuessaan mustaliuskeesta vapautuu rikkiyhdisteitä ja raskasmetalleja.

Pirkanmaan ELY-keskuksen lausunnon mukaan kaivannaisjätteenä pidettävä kairaussoija voi mustaliuskeen vuoksi muodostaa hapanta valuntaa. Lausunnon mukaan kairaussoija ei saa missään tilanteessa päästä valumaan ojiin, puroihin tai muihin vesistöihin pintavesille aiheutuvien haittojen ehkäisemiseksi. Mustaliuskejuovia ja mustaliuskeen hapettumisesta johtuvan ympäristöriskin ehkäisemistoimenpiteitä ei kuitenkaan ole huomioitu hakijan lupahakemuksessa eikä jätehuoltosuunnitelmassa lainkaan.

Myöskään Tukesin päätöksen jätehuoltosuunnitelmaa koskevassa lupamääräyksessä 4 ei ole huomioitu mustaliuskeesta aiheutuvaa ympäristöriskiä. Tukesin päätöstekstin mukaan luvanhakija on velvoitettu keräämään *merkittävästi* kertyvä kairaussoija ja kivimurska pois maastosta sekä hakija on valmis *tarvittaessa* keräämään kairaussoijan talteen ja kuljettamaan sen asianmukaiselle jätteenkäsittelylaitokselle.

Kaivoslain 13 §:n mukaan kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelman tulee sisältää tiedot alueen ympäristöstä, maa- ja kiviainesjätteistä, jätealueista, vaikutuksista ympäristöön, ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseksi tehtävistä toimista, toiminnan tarkkailusta ja toiminnan lopettamiseen liittyvistä toimista. Kaivoslain 13 §:ää täydentävän valtioneuvoston asetuksen mukaan jätehuoltosuunnitelman tulee sisältää muun ohella pääpiirteiset tiedot malminetsinnässä syntyvästä maa- ja kiviainesjätteestä ja sen ominaisuuksista.

Hakijan jätehuoltosuunnitelma ei täytä kaivoslain ja sitä tarkentavan valtioneuvoston asetuksen määräyksiä jätehuoltosuunnitelmasta ja sen sisällöstä, eikä Tukesin lupamääräyksissä ole riittävällä tavalla huomioitu mustaliuskeesta aiheutuvaa ympäristöriskiä eikä eritelty sen vähentämiseksi tarvittavia toimenpiteitä.

Tutkimusalueella sijaitsee useita metsälain 10 §:n tarkoittamia lähde-, noro- ja suokohteita, joiden luonnontila voi heikentyä, mikäli kairaussoijan sisältämästä mustaliuskeesta johtuva hapanta valunta tai raskasmetallit päätyvät pintavesiin. Kairaussoijaa ei saa käsitellä niin, että se valuisi vesistöihin.

Vain merkittävästi kertyvän kairaussoijan talteen ottaminen tarvittaessa ei ole riittävä määräys ehkäisemään hapanta valuntaa. Mustaliuskeen aiheuttaman ympäristöriskin ja sen hallinnan arvioiminen on tästä syystä mahdotonta.

2. Puutteelliset luontoselvitykset, lajit ja elinympäristöt

Tukes on päätöksensä mukaan selvittänyt etsintäalueiden luonnonolosuhteita muun muassa ilmakuvista ja saaduista lausunnoista, olemassa olevan tiedon lisäksi. Oriveden seudun luonnonsuojeluyhdistys on jo hakemuskuulutuksesta antamassaan mielipiteessään ilmaissut

etsintäalueiden sijaitsevan luonnon monimuotoisuuden kannalta keskeisillä alueilla. Osa itäisestä etsintäalueesta on osoitettu myös voimassa olevassa maakuntakaavassa luonnon monimuotoisuuden ydinalueeksi (luo, Sinivuoren alue).

Malminetsintäluvan haltijan on oltava selvillä hankkeen ympäristövaikutuksista. Ilman asianmukaisia luontoselvityksiä ei voida poissulkea, ettei malminetsintäalueilla esiintyisi lailla suojeltuja lajeja. Esimerkiksi läntisen etsintäalueen läheisyydessä on havaintoja muun muassa erittäin uhanalaisesta etelänraippasammalesta ja vaarantuneesta turrisammalesta (laji.fi).

Läntisellä etsintäalueella sijaitsee vakiintunut sääksen reviiri sekä useita sääksen pesäpuita, joista yhdellä on ollut poikasia tuottanut pesä vuosina 2023–2025. Maakotkan, merikotkan, kiljukotkan, pikkukiljukotkan tai sääksen pesäpuu, jossa oleva pesä on toistuvasti käytössä ja selvästi nähtävissä, on rauhoitettu luonnonsuojelulain nojalla.

Tukesin päätöksessä on kielletty sääksen pesinnän häirintä 15.3.-15.4 välisenä aikana, mikäli merkkejä pesinnän aloittamisesta on havaittavissa, kun taas asutun pesän häirintä on kielletty 1.4.–15.9. välisenä aikana. Tukesin päätöksen mukaan häirintäkielto koskee *lupamääräyksen 1 mukaisia tutkimustoimia* 500 metrin säteisen ympyrän sisällä pesäpuusta.

ELY-keskuksen lausunnon mukaan *kaikenlaista liikkumista ja toimintaa* alle 500 metrin päässä pesäpaikasta tulee välttää. Läntisen alueen asuttu pesäpuu sijaitsee alueelle johtavien kulkuyhteyksien kannalta kriittisessä paikassa. Tämä estää käytännössä kevät- ja kesäaikaisen etsinnän alueella kokonaan, mikäli kyseinen pesä on aiempien vuosien tavoin jatkossakin asuttu.

Vaasan hallinto-oikeus on nyt kyseessä olevan läntisen etsintäalueen välittömässä läheisyydessä sijaitsevan Rappuvuoren ympäristö- ja maa-aineslupaa koskevassa päätöksessään (VHaO päätös 6.6.2025, nro 720:2025) todennut suurten petolintujen olevan erityisen alttiita pesintäaikaiselle häirinnälle niillä alueilla, joilla niiden vakiintuneesti käyttämät pesäpuut sijaitsevat ja että kalasääsken pesien osalta pesän käytön toistuvuus ja sijainti perustuvat lajin elintapoihin.

Tukes perustelee sääkseä koskevia lupamääräyksiään muun muassa sillä, ettei malminetsintämenetelmiä ole mainittu Punaisessa kirjassa lajien uhanalaisuuden syiksi tai tulevaisuuden uhkatekijöiksi. Korkein hallinto-oikeus on kuitenkin vuosikirjapäätöksessään KHO:2022:92 katsonut malminetsinnän häiritsevän luonnonsuojelulain 73.1 §:ssä tarkoitetun suuren petolinnun, maakotkan, mahdollista pesintää, vaikka edellisestä pesinnästä kyseisessä pesäpuussa oli kulunut peräti 18 vuotta. Sääksen pesäpuu on rauhoitettu saman säännöksen nojalla.

Kaikenlainen häirintä, ei pelkästään lupamääräyksen 1 mukaiset lupatoimet, tulee kieltää luonnonsuojelulain nojalla sääksen pesäpuun suojavyöhykkeellä sääksen pesintäaikana. Lisäksi häirintäkiellon tulee alkaa varovaisuusperiaatetta noudattaen jo 15.3., jolloin merkkejä pesinnän aloittamisesta saattaa jo olla nähtävissä.

Myös itäisellä malminetsintäalueella on vanha vakiintunut sääksireviiri Sälpävuoren pohjoispuolella. Tarkastuskäyntien viimeisin poikasia tuottanut pesintä on varmistettu vuonna 2020.

Läntisen malminetsintäalueen ulkopuolella noin 300 m päässä sijaitsee erittäin uhanalaisen huuhkajan pesäpaikka. Huuhkajan reviiri on laaja käsittäen koko läntisen alueen. Huuhkaja on aikainen pesijä ja erittäin altis hylkäämään pesänsä haudontavaiheessa ja pienten pesäpoikasten aikana. Haudonta voi alkaa jo maaliskuussa. Kaikenlaista liikkumista huuhkajan reviirillä tulee välttää 1.3.–15.6. välisenä aikana.

Erittäin uhanalaisen mehiläishaukan reviiri sijaitsee myös läntisellä alueella. Viimeisimmät pesintään viittaavat havainnot tehtiin vuonna 2024. Huuhkajan tapaan laji on häiritäessä herkkä hylkäämään pesänsä hautomavaiheessa ja pienten pesäpoikasten aikana. Mehiläishaukka on myöhäinen pesijä ja poikaset voivat olla pesässä vielä 15.8.

Molemmilla etsintäalueilla on myös uhanalaiseksi vaarantuneen hiirihaukan reviirit sekä uhanalaistuneiden metsätiaisten ja alueellisesti harvinaistuneiden kanahaukan, pohjantikan, helmipöllön, varpuspöllön ja viirupöllön reviirejä.

Luontoselvityksen lisäksi on luotava suunnitelma siitä, miten koneellinen malminetsintä ja liikkuminen toteutetaan maastossa siten, ettei siitä aiheudu laissa kiellettyjä seurauksia. Lisäksi malminetsintätoiminnan ja liikkumisen aiheuttamat jäljet malminetsintäalueella tulee saattaa mahdollisimman luonnonmukaiseen tilaan toiminnan päättyessä.

3. Vesistövaikutukset

Itäisellä alueella sijaitsee useita virtaavia ojia, lähteitä ja ojitettua suota. Sälpävuoren alueen laskuojat virtaavat pääosin Eräjärveen sekä Iso-Löytäneeseen. Lisäksi alue rajautuu itäpuolelta lähes Sinivuoren luonnonpuiston tuntumassa sijaitsevaan Sinijärveen. Läntinen tutkimusalue puolestaan rajautuu Kurkisuohon ja sen yhteydessä olevaan Kurkilammiin. Kurkisuon avosuon osa on metsälain erityisen tärkeä elinympäristö ja paikallisesti arvokas suokokonaisuus.

Tukesin päätöksen mukaan kairaustoimintaan saa ottaa vettä alueelta 100m³/vrk. Hakijan mukaan lähimmät vesistöt sijaitsevat satojen metrien päässä malminetsintäalueista. Hakemuksesta tai päätöksen lupamääräyksistä ei ilmene, mistä kairauksessa tarvittava vesi on aikomus ottaa. Lupamääräys voi johtaa siihen, että vedenotto on vesilain tai metsälain vastaista. Kairausveden ottoa ei voi tehdä pienitilavuuksisista luonnonvesistöistä.

Lupamääräyksissä ei myöskään ole edellytetty käyttämään kairauskoneita, joissa on suljettu vesikierto, eikä ole annettu määräyksiä kairauksessa käytetyn jäähdytysveden käsittelystä.

Päätöksessä ei ole annettu lupamääräyksiä koneiden polttoaine- tai voiteluaineiden osalta. Tukes ei ole päätöksessään varautunut koneiden vuoto- tai onnettomuustilanteisiin. Öljy- ja

polttoainevuotojen vuoksi laitteistojen alustat tulee suojata mahdollisten vuotojen maahan pääsyn ehkäisemiseksi ja koneilla tulee olla saatavilla riittävä öljyntorjuntavälineistö vahinkojen varalta. Päätöksessä ei ole määrätty, miten ja missä tankkaus sekä huoltotoimenpiteet tulee tehdä. Lisäksi päätöksessä ei ole rajattu luontoon vietävien poltto- ja voiteluaineiden määrää tai laatua.

Lupamääräykset sisältävät ylipäättään runsaasti tulkinnanvaraisia joustavia normeja, kuten riittävä suojaetäisyys luonnontilaisiin lähteisiin, mutta ei anneta täsmällisiä määräyksiä siitä, mikä on katsottava riittäväksi etäisyydeksi.

Epätarkkojen lupamääräysten sekä luontoselvitysten ja huoltopisteitä koskevan suunnitelman puutteen vuoksi ei ole mahdollista poissulkea sitä, että kairauksilla olisi haitallisia vaikutuksia alueen pohjavesistä riippuvaisiin luontotyyppeihin, kuten lähteisiin sekä suoalueisiin.

4. Vakuus

Asetettu vakuus, 3000 €, ei ole oikeasuhtainen malminetsinnästä mahdollisesti aiheutuviin vahinkoihin nähden. Tukes on asettanut vakuuden tyypillisimpien malminetsintäalueilla sattuvien vahinkojen suuruusluokan mukaan ja viitannut tyypillisesti korvattaviin vahinkoihin esimerkiksi maanomistajille korvattavilla puustovahingoilla, ottamatta huomioon mustaliuskeesta mahdollisesti aiheutuvia ympäristöhaittoja ja puutteellisista luontoselvityksistä mahdollisesti aiheutuvia luontovahinkoja. Vakuuden tulee tästä syystä olla huomattavasti suurempi. Tukesin ei voida katsoa arvioineen vakuutta kaivoslain 107 §:ssä edellytettyjen arviointiperusteiden mukaisesti.

5. Lopuksi

Edellä esitettyyn nojaten katsomme, että malminetsintälupaa koskeva päätös tulee kumota.

Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri ry

Antti Virnes
puheenjohtaja

Sari Hämäläinen
järjestösihteeri

Oriveden seudun luonnonsuojeluyhdistys ry

Kari Salo
puheenjohtaja

Jani Virtanen
varapuheenjohtaja

Liitteet:

Tukesin kuulutus hakemuksesta ML2024:0048

Tukesin kuulutus päätöksestä ML2024:0048

Oriveden seudun luonnonsuojeluyhdistys ry:n mielipide malminetsintähakemuksesta